

filii sui, (1) ut Apostolus loquitur ad Roman. VIII. qui etiam I. ad Corinth. xv. monet, ut portemus imaginem hominis celestis, id est, Christi, sicut portavimus imaginem hominis terreni, id est, Adami. Denique formalis causa, non in habitu, sed in actu, sunt ipsa opera justa, quæ etiam effectus justitiæ, vel justificationis dici possunt. Ex his omnibus solum tria in quæstionem vocantur, dispositiones, causa formalis intrinseca, et justitia actualis. Cætera enim omnia vel conceduntur ab omnibus, vel sunt a nobis alio loco, pro tenuitate ingenii nostri et virium, explicata.

CAPUT III.

Aperitur status quæstionis de fide justificante, et indicantur auctores, qui de justificatione scripserunt.

Ut igitur a dispositionibus, quæ justificationem præcedunt, principium faciamus; adversarii non negant, aliquos eorum actuum requiri, quos nos dispositiones appellamus, quidquid tandem initio hujus perniciosæ contentionis scripserit Lutherus; nulli enim fere sunt hodie sectarii, qui errores, et fidem non requirant ante justificationem. Aliqui etiam propositum novæ vitæ, sive obedientiæ, ut ostendimus in 1. lib. de pœnitentia, cap. 18. Sed tamen quatuor in rebus a nobis dissentiant; omitto enim illud, quod non vocant ipsi fidem, dispositionem, sed instrumentum, quo apprehenditur justificatio. In eo certe nobiscum adversarii conveniunt, actum fidei requiri, ut justificationem adipisci valeamus.

Primum igitur in eo dissentimus, quod aliter ipsi fidem, quæ ad justificationem obtinendam necessaria est, interpretantur, quam nos Catholici faciamus; proinde prima quæstio disputanda erit, quænam sit illa fides, sive quid sit ea fides, quæ ad justificationem requiritur. Secundo dissentimus, quod ipso solam fidem justificare contendunt; nos ei comites adjungimus in hoc ipso officio justificandi, sive ad justitiam disponendi. Erit igitur altera quæstio, an per modum dispositionis, sive instrumenti, fides sola justificet. Tertio dissentimus, quod ipsi fidem, quam dicunt solam justificare, docent numquam esse posse solam: nos contra dicimus, non justificare solam, sed tamen posse esse solam.

(1) Rom. VIII, 29.

Postremo dissentimus de modo, quo fides justificat, ipsi enim contendunt, fidem nullius esse pretii, aut meriti, et solum relative justificare: nos asserimus, fidem etiam a charitate disjunctam, alicujus esse pretii, et vim habere justificandi per modum dispositionis et impetrationis.

Illud autem non est hoc loco prætereundum, adversarios nostros, ut sunt inopes argumentorum, et divites calumniarum, passim traducere Catholicos, quasi doceant, solis naturæ viribus disponi homines ad gratiam, quibuscumque operibus, vel etiam ritibus, et cæremoniis tribuere meritum justificationis; fidei justificantis nullam rationem habere, neque in suis libris, et sermonibus ullam ejus mentionem facere. Quæ omnia mendacia, atque calumnias esse, fuse demonstravimus tum 1. lib. de pœnitentia, tum in libello, in cujus inscriptio est, *Judicium de libro concordie Lutheranorum*.

His igitur prætermissis, ad primam quæstionem explicandam aggrediar, si prius in lectorum gratiam breviter annotavero nomina eorum, qui hoc nostro sæculo de justificatione, adversus novas hæreses opuscula ediderunt. Videat igitur lector auctores sequentes, præter alios multos, qui mihi noti non sunt, Joan. Driedon. in lib. de cap. et redempt. humani generis, tract. 4. cap. 1. Jac. Latom. in lib. de fide et operibus. Albertum Pighium in 2. controversia. Joan. Roffen. in refuta. articulo- rum, et assertionis Lutheri, Enchiridion Concilii Colonien. Dominicum a Soto in lib. III. de natura et gratia. Petrum a Soto in Institut. Sacerdotum, lect. 11. et 12. de Pœnitentia. Alphonsum a Castro in lib. contra hæreses. Andream Vegam in opusculo de justificatione, et in explicatione Concilii Trident. Ambrosium Cathar. in opusculo de justificatione, fide et operibus. Thomam Cajet. de fide et operibus. Stanislaum Hosium in Confess. Polnica, a cap. 61. usque ad 75. Joan. a Lovanio in lib. de fide speciali. Franciscum Turrianum de justificatione. Henricum Helmesium de justificatione. Theodorum Peltanum de justificatione Jodocum Tiletanum in Apologia pro Concilio Trident. Nicolaum Sanderum in lib. de Justificatione. Diegum Payvam lib. IV. orthodoxarum explicationum. Ruardum Tapper. in explicat. articulo- rum Lovaniens. Thomam Stapletonum in lib. de justificatione. Vide etiam auctores, quos in

unum congressit Fabritius Leodius in Harmonia Confess. Augustanæ, videlicet, Joan. Cochleum in discussione Confessionis ejusdem, et alios. Audio multa præclare scripsisse tum de justificatione, tum de aliis controversiis omnibus Gregorium de Valentia nostri ordinis sacerdotem.

CAPUT IV.

Quid sit fides justificans, ex sententia tum hæreticorum, tum etiam Catholicorum.

Sectarii tres fides distinguere solent, fidem historicam, fidem miraculorum et fidem promissionum; ut ex Calvino intelligi potest lib. III. Institut. cap. 2. §. 9. ex Kemnitio in 1. part. Exam. Coacilii Trident. et ex aliis. Fidem historicam vocant, qua credimus vera esse, quæ narrantur in sacris litteris; de qua scriptum est ad Hebr. XI. *Fide credimus aptata esse sæcula Verbo Dei*. Fidem miraculorum appellant, qua fiunt miracula, de qua I. ad Corinth. XIII dicit Apostolus: *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, etc.* Fidem promissionum, qua fertur in promissionibus divinis de remissione peccatorum, qualis est illa Marc. ult. *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit* (1).

Rursus fidem promissionum aliam generalem, aliam specialem esse docent; generalem, qua credimus, promissam esse omnibus credentibus salutem; specialem, qua unusquisque sibi promissionem divinam applicans credit, sive potius confidit, peccata omnia per Christum sibi esse dimissa. Nam fidem Lutherani fere omnes non tam notitiam, vel assensum; quam fiduciam esse definiunt. Atque eam demum fiduciam specialis misericordiæ, fidem justificantem esse docent.

Tradit autem Philippus Melanchthon in præfatione in secundum tomum Lutheri hanc sententiam de fide justificante, quæ quasi semen fuit omnium hæresum hujus temporis, accepisse Lutherum a quodam sene ordinis sui, cum adhuc Monachus esset, qui citabat S. Bernardum in serm. 1. de annunciatione. Quem locum Bernardi, vide a nobis explicatum infra in lib. III. cap. 10. Sed verba ipsorum audiamus. Lutherus in sermone Dominice 2. Quadrag. « Fides inquit, est certa, altissimeque animo insidens, divinæ bonitatis et gratiæ, per verbum Dei cognitæ, atque

manifestæ fiducia ». Loqui autem Lutherum de fiducia specialis misericordiæ, palam est ex assertione art. 1. et 13, et ex aliis locis plurimis. Hinc etiam Centuriatores, cum tradunt communem doctrinam suæ sectæ Cent. 1. lib. I. cap. 4. colum. 113. ita fidem definiunt: « Fides est fiducia misericordiæ, propter Christum ». Et in eodem lib. cap. 6. prope finem, dicunt, Joannem Baptistam nullum admisisse ad Baptismum, nisi prius diligenter interrogatum, utrum ista fide speciali Messiam apprehenderet.

Philippus quoque Melanchthon in locis communibus, tit. de vocabulo fidei, ita loquitur, « Cum Beatus Paulus dicit, justificamur fide, vult te intueri filium Dei, sedentem ad dexteram Patris, Mediatorem interpellantem pro nobis. Proponit enim hanc victimam, et docet, propter hunc filium Dei dari remissionem. Ut igitur vocabulum, fides, monstret illum Mediatorem, et nobis applicet, significat fides non tantum historiæ notitiam, sed fiduciam misericordiæ promissæ propter filium Dei ». Idem in iisdem locis, titulo de bonis operibus, dicit, toleranda potius quælibet esse supplicia, quam negandum in sententiis illis Paulinis: « Credidit Abraham Deo », et similibus, fidem non significare fiduciam. Similia habet in Confessione August. art. 4. et in Apologia ejusdem articuli.

Denique in Colloquio Altemburgensi fol. 3. Electorales Theologi definiunt fidem justificantem, esse fiduciam in voluntate et corde, acquiescentem in Mediatore Christo, certo statuentem propter filium nobis remittere Deum peccata gratis, nosque acceptare in filios, et hæredes vitæ æternæ.

Porro Joannes Calvinus paulo aliter philosophari videtur de significatione, vel natura fidei justificantis. Sic enim eam definit lib. III. Institut. cap. 2. §. 7. « Fides est divinæ erga nos benevolentiae firma, certa que cognitio, quæ gratuita in Christo promissionis veritate fundata, per Spiritum sanctum, et revelatur mentibus nostris et cordibus obsignatur ». In qua definitione pro objectio fidei cum Lutheranis solam misericordiam, sive benevolentiam Dei ponit. In eo vero dissentire videtur, quod fidem non fiduciam, sed notitiam appellat. Nisi forte fiduciam, intelligi voluerit in illis ultimis verbis: « Et cordibus obsignatur ». Nam §. 8.

(1) Heb. XI, 3; 1 Cor. XIII, 2; Marc XVI, 16.

scribit, assensionem fidei cordis potius esse, quam cerebri, et affectus magis, quam intelligentiæ. Unde etiam §. 16. multa interserit de fiducia, et expectatione promissionum Dei.

Jam vero Catholici agnoscunt quidem vocabulum fidei, in divinis litteris non semper uno, et eodem modo sumi. Nam ad Roman. III. *Numquid incredulitas illorum fidem Dei evacuat?* fides pro fidelitate, id est, constantia in servanda promissione accipitur. Et I ad Timoth. V. *Primam fidem irritam fecerunt;* fides promissionem ipsam, votumque significat. Et ad Roman. XIV. *Quod non est ex fide, peccatum est;* fides pro conscientia posita est. Et ad Ephes. IV. *Una fides, Unum Baptisma* (1); fidei nomine ipsum fidei objectum designari videtur, ut sensus sit, id ipsum omnes credimus, quemadmodum eodem ritu baptizati sumus, tamen fidem historicam, et miraculorum, et promissionum unam et eandem esse docent, atque illam unam non esse proprie notitiam, aut fiduciam, sed assensum certum, atque firmissimum, ob auctoritatem primæ veritatis; et hanc unam esse fidem justificantem.

Quamquam quod attinet ad voces, Catholici non utuntur nomine fidei historicæ, ne videantur sentire (ut re vera non sentiunt) res gestas Sanctorum, quæ referuntur in Scripturis non credi, nisi propter ipsius historici auctoritatem: sed vocant simpliciter fidem Catholicam, aut etiam fidem dogmaticam, qua voce utuntur Cyrillus cateches. 5. et 9. et Chrysostomus homil. 29. in priorem et ad Corinthios, explicans cap. 12.

Itaque tribus in rebus ab hæreticis Catholici dissentiunt; primum, in objecto fidei justificantis, quod hæretici restringunt ad solam promissionem misericordiæ specialis, Catholici tam late patere volunt, quam late patet verbum Dei; quin potius certam promissionem specialis misericordiæ, non tam ad fidem, quam ad præsumptionem pertinere contendunt. Deinde in facultate, et potentia animi, quæ sedes est fidei. Siquidem illi fidem collocant in voluntate, cum fiduciam esse definiunt; ac per hoc eam cum spe confundunt. Fiducia enim nihil est aliud, nisi spes roborata, ut S. Thomas docet in 2. 2. quæst. 129. art. 6. Catholici fidem in intellectu sedem habere docent. Denique in ipso actu intellectus. Ipsi enim per notitiam

fidem definiunt, nos per assensum. Assentimur enim Deo, quamvis ea nobis credenda proponat, quæ non intelligimus.

CAPUT V.

Refellitur ex cap. 11. ad Hebr. hæreticorum error de notione fidei justificantis.

Probatur igitur primum ex divinis litteris, fidem justificantem non esse fiduciam misericordiæ, sed solum assensum firmum, ac certum ad ea omnia, quæ Deus credenda proponit.

Primum testimonium sumi potest ex definitione fidei, quæ habetur ad Hebr. XI. *Fides*, inquit, *Apostolus, est sperandarum substantiarum, argumentum non apparentium* (2). Quæ definitio breviter explicanda est, ut visus argumenti, quod ex ea sumitur magis appareat. *Substantia* græce est *ὀψότασις*, id est, basis, ac fundamentum. *Sperandarum rerum*, græce est *ἐπιζόμενον*, quod ambiguum est, et verti potest, tum sperantium hominum, tum rerum speratarum, sive sperandarum. S. Augustinus, fere ubicumque hunc locum citat, legit sperantium, ut in epistol. 112. ad Paulinum, lib. II. de peccatorum meritis et remissione, cap. 31. tract. 79. in Joannem, homil. 32. lib. 50 homiliarum, et alibi. Et juxta hanc lectionem sensus erit, fides non esse substantium sperantium, id est, quasi vitam et animam, quæ sustentat hominem justum, qui despiciens terrena, sperat, atque expectat æterna. Quo sensus dictum etiam est, justum ex fide vivere, in hac ipsa epistol. cap. 10. Græci vero omnes, ut S. Basilius in explicatione Psal. 115. et Chrysostomus, Theodoretus, Theophilactus Oecumenius, in hunc locum passive accipiunt, quos secutus est antiquus noster interpret, qui reddidit rerum sperandarum.

Sed sententia est omnino eadem, nihil enim aliud est fidem esse substantiam rerum sperandarum, nisi quæ sperantur, quoniam futura sunt, non habere ullam substantentiam, vel fundamentum, nisi in intellectu per fidem. Itaque fides est quasi vita, et anima rerum, quæ sperantur, quoniam eas apprehendens, ac menti repræsentans, facit eas quodam modo esse præsentem, ac vivere, quamvis in se re vera non sint, nisi fu-

turæ. Idem autem est, fidem esse substantiam sperantium, et substantiam rei speratæ; ideo enim dici potest fides substantia sperantium, quoniam est substantia rei speratæ; id est, ideo fide se ipse sustentat, qui sperat, quoniam subsistentia rei speratæ non est nisi fides.

Illud autem quod sequitur, *argumentum non apparentium*, græce est, *ἔλεγχος οὐδελπομένων*, hoc est, demonstratio, sive convictio (ut S. Augustinus legit) eorum, quæ non conspiciuntur. Quæ verba sic exponunt aliqui, ut velint esse repetitionem sententiæ superioris, ut sensus sit, fides facit quodammodo extare ea, quæ non sunt, sed sperantur futura, et facit quasi cerni, et spectari res easdem, cum in se minime appareant. Sed non ita est, nam idem Apostolus explicans paulo post objectum fidei, non restringit illud ad res futuras, quæ sperantur, sed extendit ad omnia, quæ Deus revelare dignatus est, sive sint futura, sive præterita, sive speranda, sive timenda. Nam dicit, fide nos credere, aptata esse sæcula Verbo Dei, quod præteritum est; et fide sanctum Noe ob metum diluvii aptasse arcam; diluvium autem futurum quidem erat, sed metuendum, non sperandum. Verba igitur illa, *argumentum non apparentium*, non referuntur ad res speratas, sed explicant aliam fidei virtutem, quæ est convincere intellectum, atque eum adducere, ut assentiatur iis, quæ non capit, neque intelligit.

Itaque definitio fidei, ab Apostolo tradita, duas continet fidei proprietates. Unam, quod faciat in animo subsistere ea, quæ sperantur futura. Alteram, quod intellectum faciat iis assentiri, quæ non intelligit. Ex quo intelligimus, fidem Christianam (hanc enim definit Apostolus) distingui ab omnibus aliis habitibus intellectus. Nam ea particula, *Substantia rerum sperandarum*, distinguit fidem Christianam, a fide politica et humana; tum quia fides humana potest esse fallax, et ideo non meretur nomen substantiæ, id est, fundamenti, ac basis firmæ, ac solidæ; tum quia nomine rerum sperandarum intelliguntur bona divina, ac cælestia, ad quæ fides humana non pervenit.

Ea vox, « argumentum », sive convictio, distinguit fidem Christianam ab opinione, suspitione et dubitatione. Ista enim non convincunt, neque cogunt intellectum ad assensum.

Denique duæ illæ voces, « non apparentium », distinguunt eandem fidem a scientia et intellectu, quæ non patiuntur obscuritatem, sed lumen, et evidentiam requirunt. Vide de hoc loco quæ scribimus infra, cap. 11. in solutione primi argumenti Lutheranorum.

Ostendamus nunc falsam esse adversariorum sententiam, de notione fidei justificantis. Nam quod Apostolus hoc loco definiat fidem justificantem, negari non potest; cum enim in cap. superiore extremo dixisset: *Justus ex fide vivit; quod si subtraxerit se, non placebit animæ mex. Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ*: continuo subjungit, nullo interposito verbo, *est autem fides sperandarum substantia rerum, etc.* Ubi vides definiri eam fidem, ex qua justus vivit, et ex qua placemus Deo, et ejus filii sumus in acquisitionem animæ, et a qua qui se subtrahit, in perditionem ruit. Deinde in reliquo capite non semel Apostolus repetit, hanc esse fidem, sine qua impossibile est placere Deo, et per quam Sancti omnes Deo placuerunt. Definitor igitur fides justificans.

Quod autem hæc fides non sit fiducia, sed aliquid ad intellectum pertinens, probat primo, illud verbum « substantia ». Nam substantia rei futuræ (ut ostendimus) dicitur fides, quia facit præsentia ea, quæ sunt alioqui futura: at repræsentare non est voluntatis, ubi est fiducia, sed intellectus. Ille enim rem apprehendens per speciem sibi impressam, facit rem esse antequam sit.

Secundo, idem probat illud verbum « argumentum » Nam *ἔλεγχος*, id est « demonstratio », et convictio ad intellectum pertinet, ut etiam ipsum nomen Latinum « argumentum »; ejus enim est convinci argumentis, cujus est assentiri et judicare.

Tertio, accedit illud quod sequitur: « Fide intelligimus aptata esse sæcula Verbo Dei ». Ubi describitur actus fidei per vocem intelligendi, quæ nullo modo ad fiduciam accommodari potest.

Quarto, idem confirmat illud: « Fide Noe metuens aptavit arcam, etc ». Ubi fidei actus non potest esse fiducia, quia fiducia non gignit metum, sed expellit; proinde fidei actus in Noe fuit, credere certo futurum diluvium; nam ex illo actu credendi metus exortus, causa fuit cur fabricaretur arca.

(1) Rom. III, 5; 1 Tim. 5, 12; Rom. XIV, 23; Eph. IV, 5. — (2) Heb. XI, 1.

Quinto, denique idem probant illa verba : « Sine fide impossibile est placere Deo. Nam accedentem ad Deum oportet credere, quia est, et inquirentibus se remunerator sit. » Ubi sine dubio per verbum « credere », explicatur actus fidei justificantis, neque potest ulla ratione ipsum « credere » detorqueri ad fiduciam. Non enim confidimus Deum esse, sed certo judicamus et assentimur.

Quod autem fides justificans non sit proprie notitia, sed assensus in rem etiam incognitam, probat illud « argumentum non apparentium » hinc enim intelligimus, fidei officium non esse, efficere, ut res obscuræ fiant perspicuæ, sed ut credantur, etiamsi non appareant. Mire enim conjunxit Apostolus « argumentum » cum « non apparentium » ut significaret, fidem id facere, quod faciunt argumenta, sed alio modo. Nam argumenta, et maxime demonstrationes, faciunt, ut intellectus omnino assentiatur, sed hoc faciunt, per evidentiam rei intellectum convincendo, dum causas ipsas, et proprietates aperiunt. At fides facit quidem, ut intellectus omnino assentiatur, sed non per evidentiam rei, et notitiam causæ, et proprietatum, sed cedendo auctoritati dicentis. Itaque in fide manet res obscura ut antea erat, sed creditur propter auctoritatem dicentis; non igitur fides proprie loquendo est notitia, sed assensus.

Quod autem Apostolus ait : « Fide intelligimus, aptata esse sæcula Verbo Dei », non significat, fide plane cognosci creationem sæculorum, sed per verbum intelligendi exprimere voluit apprehensionem, et assensum intellectus. Omnis enim actus intellectus, significari potest per verbum intelligere.

Quod fides justificans non habeat pro objecto misericordiam specialem, sed omnia, quæ Deus revelavit, probatur primum ex illis vocibus : « Sperandarum rerum ». Nam specialis misericordia non est res aliqua speranda, sed donum præsens, aut præteritum, ut ipsimet adversarii docent, qui ad fidem pertinere dicunt, ut unusquisque credat sibi esse remissa peccata, seque per Christum gratum esse Deo, et pro justo reputari. Secundo, idem probatur ex illis verbis : « Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei ». Et ex illis : « Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, etc. ». Denique ex toto illo capite, ubi fidei tribuuntur plurima : et specialis misericordiæ nulla fit mentio.

Denique quod una et eadem sit fides histo-

rica (si tamen hoc nomine appellare fas est, assensum, quem adhibemus narrationi rerum præteritarum, non ob hominum, sed ob Dei ipsius, quia ea revelavit, auctoritatem) fides miraculorum et promissionum, ac per hoc fides justificans non sit sola fides promissionum : perspicue probatur ex hoc eodem loco ; nam eidem fidei quam definivit, et quam justificantem esse ostendimus, tribuit Apostolus, quod per eam intelligamus aptata esse sæcula Verbo Dei, quod ad historiam pertinet. Item quod per eam sancti vicerint regna, obtulerint ora leonum, extinxerint impetum ignis, etc. Quæ pertinent ad miracula. Denique quod per eandem adepti sint repromissiones quod ad promissiones spectat.

Ad hunc locum Kemnitiuss respondere conatur, ac duo dicit. Primo, fatetur multa esse fidei objecta, ea videlicet omnia, quæ continentur in Verbo Dei, sed questionem esse ait, quid illud sit, in quod proprie fides justificans iatueri debet ; quod quidem non esse aliud, nisi misericordiam specialem. Secundo addit, Apostolum hoc loco tractare de variis exercitiis fidei, quæ illis conveniunt, qui fidei justificati sunt.

Sed ista nihil faciunt ad absolutionem argumenti. Nam in primis quamvis multa sint objecta fidei, materialia tamen, non ideo multæ sunt fides. Una enim fides est propter unam, et eandem rationem formalem, qua creduntur omnia. Alioqui cum in symbolo fidei numerentur articuli duodecim, duodecim quoque essent fides, quod est in Ecclesia Dei hactenus inauditum.

Deinde Apostolus hoc loco non solum explicat varia objecta, vel exercitia fidei, sed ipsam fidem initio definit : cur igitur in ea definitione, quæ (ut ostendimus) est fidei justificantis, non meminit illius misericordiæ specialis, si ea est objectum proprium fidei justificantis.

Præterea si quæ in isto capite narrantur sunt exercitia, vel objecta fidei ; peto, cujus fidei ? certe justificantis, nam illius fidei exercitia, et objecta explicantur, quæ initio definita est : igitur fides justificans non solum respicit, vel apprehendit misericordiam specialem, sed etiam credit mundi creationem, et operatur miracula : proinde ipsa fides justificans, est etiam fides historica et miraculorum.

Quid, quod idem Apostolus in hoc eodem loco disertis verbis tradit, fidem justificare,

quatenus per eam credimus ea, quæ gignunt timorem, ac per hoc quatenus non est fiducia misericordiæ ? « Fide, inquit, Noe responso accepto de iis, quæ adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem domus suæ per quam damnavit mundum, et justitiæ, quæ per fidem est, hæres est constitutus ». Videsne hoc loco, sanctum Noe justitiam fidei esse adeptum, ac per hoc fidei justificatum, quia credidit Deo dicenti, futurum fuisse diluvium generale, et ex ea fide metuens arcam fabricavit ? Ideo enim damnavit mundum incredulitatis, et ipse hæres justitiæ fidei constitutus est, quia mundus credere noluit diluvium futurum, ipse autem credidit.

Quid hic responderi potest ? Ubi hoc loco mentio misericordiæ specialis ? Simile est quod paulo infra legimus : « Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones etc. ». Ubi etiam fidei tribuitur justitiæ operatio, et miraculorum ostensio. Sed de hoc loco satis multa dicta sunt.

CAPUT VI.

Fidem justificantem non esse fiduciam, probatur ex divinis litteris.

Nunc adferemus testimonia Scripturæ, quibus seorsim probemus, primum, fidem non esse fiduciam ; deinde, non esse notitiam, sed assensum ; postremo, non habere pro objecto misericordiam specialem, sed in totum, quod in verbo Dei continetur.

Fidem igitur non esse fiduciam, probatur primo ex illis verbis Roman. IV : « Non infirmatus est fide, nec consideravit corpus suum emortuum, et emortuam vulvam Saræ, in repromissione etiam Dei non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo, plenissime sciens, quia quæcumque promisit Deus, potens est et facere. Ideo et reputatum est ei ad justitiam ». Ubi loquitur Apostolus, de fide justificante, ut perspicuum est ex ultimis verbis : quid autem fuerit illa fides, explicat per propositionem negantem et affirmantem ; per negantem, cum dicit : « Non consideravit corpus suum emortuum etc ». Consid-

ratio autem ad intellectum pertinet ; ad quem non pertinet fiducia : per affirmantem, cum ait : « Plenissime sciens quia quæcumque promisit Deus, potens est et facere ». Plenissime scire, intellectus est, non voluntatis, sicut contra, fiduciam habere, voluntatis est, non intellectus. Porro vox Græca πληροφορηθεὶς, significat proprie, plenissime persuasus, sive pro certo habens, quæ omnia ad intellectum pertinent. Neque movere nos debet illud, non hæsitavit diffidentia, nam diffidentia posita est eo loco pro incredulitate, in Græco est ἀπιστία.

Secundo idem probatur ex illo, I Corinth. XIII. *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc, major autem horum est charitas.* Ubi distinguit Apostolus fidem a spe, et dicit esse duo quædam diversa ; manifestum autem est fiduciam nihil esse aliud, nisi spem roboratam. Unde Job. VIII. dicitur : *Spes hypocritæ peribit, et sicut tela aranearum fiducia ejus.* Et pro eo, quod dixit David Psalm. XXXVIII. *Beatus vir, cujus est nomen Domini spes ejus.* Dixit Hieremias cap. XVII. *Beatus vir, qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia ejus (1).* Itaque fiducia ex fide quidem oritur, sed non potest idem esse cum fide, nisi confundere velimus, quæ tam aperte Apostolus ipse distinxit.

Tertio, probatur ex illo, II Corinth. X. *In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi (2).* Ubi B. Paulus per fidem dicit, intellectum captivum duci in obsequium Christi, quia cogitur credere, quod non intelligit. Proinde fides manifeste ad ad intellectum non ad voluntatem pertinet.

Quarto, probatur ex illis verbis, ad Ephesios. III. *In quo habemus fiduciam, et accessum in confidentia per fidem ejus (3).* Quod si habemus accessum ad Deum in confidentia seu fiducia per fidem, certe sequitur, ut fides non fiducia sit fiducia, sed fiducia causa, alioqui sensus hujus loci esset, habemus accessum in confidentia per confidentiam, quod absurdum esse non dubium est. Non dissimiliter distinguitur fides a fiducia Matth. IX. *Confide, filia, fides tua te salvam fecit (4).* Ubi excitatur ad fiduciam concipiendam mulier illa, quæ jam ex fide sanata fuerat. Et in prioribus ad Thimotheum cap. III. *Qui bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirunt, et multam fiduciam*

(1) I Corin. XII, 13; Job. VIII, 14; Psal. XXXIX, 5; Hier. XVII, 7. — (2) II Cor. X, 5. — (3) Eph. III, 12. — (4) Matth. IX, 22.